

Ks. Franciszek Jabłoński

***Cooperatio missionalis* w Polsce za pontyfikatu Jana Pawła II (1978-2005)**

Wstęp

We wprowadzeniu do Encykliki *Redemptoris missio*, Jana Paweł II napisał: „od samego początku mojego pontyfikatu zdecydowałem się podróżować aż po krańce ziemi, by dać wyraz tej trosce misyjnej, i właśnie bezpośredni kontakt z ludami, które nie znają Chrystusa, przekonał mnie bardziej, jak pilna jest ta działalność” (RMis 1).

Wraz z papieżem wielu ludzi na świecie, a szczególnie w Polsce, rozpoczęło niniejszą misyjną wędrówkę. Dzięki tym podróżom zaczęły docierać do Polski wiadomości o sytuacji Kościoła katolickiego w różnych zakątkach świata. W środkach przekazu, chociaż bardzo powoli i ostrożnie, od początku pontyfikatu widoczne było zwiększające się zainteresowanie osobą i pracą duszpastersko-misyjną papieża. Swoje apogeum osiągnęło podczas ostatniej wizyty Jana Pawła II w Polsce w 2002 r. oraz w ostatnich dniach odejścia papieża z tego świata (marzec/kwiecień 2005 r.).

Holistyczne spojrzenie Jana Pawła II z Watykanu na świat stawalo się bodźcem do podjęcia wielu inicjatyw na rzecz misji przez misyjne agendy i to na różnych szczeblach. Wzrastało zainteresowanie się misyjnym dziełem Kościoła, a także poszerzała się świadomość odpowiedzialności za Kościół powszechny. Wszystko to wyrastało z posługi następcy św. Piotra (pierwszego misjonarza w dziejach Kościoła) na ziemi w osobie Jana Pawła II.

Pontyfikat, którego byliśmy świadkami w latach 1978-2005, zastał Polskę i Kościół w Polsce skoncentrowane na walce Polaków o swoje prawa, na drodze do demokracji, wolności słowa i solidarności międzyludzkiej oraz pełnej wolności w wyznawaniu i praktykowaniu wiary. Po roku 1989 obserwujemy otwarcie się Polski na Europę i świat. W tym otwarciu partycypował również Kościół. Świadomość jego misyjnej natury zaczęła się odzywać. Coraz bardziej wyrazista stawała się współpraca misyjna w trosce o misje, jak i w ramach działań podejmowanych w strukturach kościelnych w Polsce.

Chcąc ukazać tę współpracę w Kościele w Polsce za czasów pontyfikatu Jana Pawła II, sięgnijmy najpierw do dokumentów Kościoła mówiących o *cooperatio missionalis*, a następnie do sposobów jej realizacji w różnych strukturach.

I. *Cooperatio missionalis* w dokumentach Kościoła

1. Soborowy dekret „*Ad gentes*” (7 XII 1965 r.) i *Adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”* (8 XII 1975 r.)

W dekrecie o misjach II Soboru Watykańskiego cały rozdział szósty poświęcony jest współpracy misyjnej. Czytamy w nim: „Ponieważ cały Kościół jest misyjny i dzieło ewangelizacji jest podstawowym zadaniem Ludu Bożego, sobór wzywa wszystkich, aby podjęli swoją część w dziele misyjnym wśród narodów” (DM 35). Na podkreślenie zasługuje tutaj słowo: „wszystkich”. Każdy więc, kto należy do Kościoła powinien poczuwać się do odpowiedzialności za misje. Pierwszym i najważniejszym zadaniem jest „głębokie życie chrześcijańskie, które z kolei zrodzi powołania do pracy na misjach” (DM 36). Ponieważ człowiek – mówi dalej dekret – żyje we wspólnotach, przede wszystkim diecezjalnych i parafialnych, więc one muszą świadczyć o Chrystusie wobec narodów (por. DM 37).

Stąd też wynika, że instytucje i osoby, w których pracują, powinny dołożyć wszelkich starań w trosce o misje. I tak zadaniem biskupa, który jest odpowiedzialny za wspólnotę diecezjalną jest to, aby cała diecezja stawała się misjonarska (por. DM 38). Następnie zadaniem proboszcza, odpowiedzialnego za wspólnotę parafialną jest budzenie i podtrzymywanie gorliwości do ewangelizacji świata wśród swoich wiernych (por. DM 39). Także instytucje zakonne mają szczególną rolę w ewangelizacji świata, zarówno kontemplacyjne, jak czynne (por. DM 40). I na koniec sobór w Dekrecie *Ad gentes* mówi, że wierni świeccy są żywymi narzędziami i świadkami w dziele ewangelizacji Kościoła (por. DM 40).

Pierwszym posoborowym dokumentem odwołującym się do Dekretu misyjnego *Ad gentes* była adhortacja apostolska papieża Pawła VI *Evangelii nuntiandi*. Była ona owocem prac III Synodu Biskupów, obradujących nad ewangelizacją współczesnego świata (Rzym, 27 IX – 26 X 1974 r.). W rozdziale szóstym, który został poświęcony „nosieliom” ewangelizacji, adhortacja mówi o konieczności otwarcia się Kościołów partykularnych na potrzeby Kościoła powszechnego i o potrzebie ewangelizacyjnego zaangażowania całego Kościoła, w łonie którego jest do wykonania wiele różnorodnych zadań (por. EN 66). Następnie adhortacja podejmując wątek Dekretu *Ad gentes* stwierdza, że w misyjną współpracę powinni angażować się wraz z biskupami duszpasterze, osoby konsekrowane i wierni świeccy (por. EN 67-73)¹.

2. *Statuty Papieskich Dzieł Misyjnych* (26 VI 1980 r.) i *Kodeks Prawa Kanonicznego* (7 XI 1983 r.)

Jednym z pierwszych dokumentów zatwierdzonych przez papieża Jana Pawła II, dotyczących misyjnej działalności Kościoła, były nowe Statuty Papieskich Dzieł Misyjnych. Poprzednie posiadające tylko aprobatę tymczasową *ad experimentum* pochodziły z 1976 r. Statuty wymieniają PDM jako oficjalny i pierwszorzędny instrument we współpracy misyjnej, podejmowanej przez wszystkie Kościoły. Pierwszym i podstawowym celem PDM jest budzenie i pogłębianie uniwersalnego ducha misyjnego wśród Ludu Bożego.

¹ Por. J. Piotrowski, *Krajowa Rada Misyjna w służbie misyjnej współpracy Kościoła w Polsce*, „Światło Narodów” 1(2006), s. 48-49.

PDM zostały poddane kierownictwu Kongregacji Ewangelizowania Narodów oraz stały się oficjalnym organem uniwersalnej współpracy misyjnej (por. Statuty 2-4). PDM powinny podejmować współpracę z organizacjami np. zrzeszonymi w Radzie Papieskiej „Cor Unum”, czy z intuicjami misyjnymi, które służą ewangelizacji świata (por. Statut 7). Po 25 latach, w dniu 6 V 2005 roku, zostały podpisane przez kard. Crescencio Sepe, prefekta Kongregacji Ewangelizowania Narodów, obecnie obowiązujące Statuty PDM. Aktualnie trwają prace nad przygotowaniem ich do druku w języku polskim.

W dniu 7 XI 1983 r., w pierwszą niedzielę Adwentu, wszedł w życie nowy Kodeks Prawa Kanonicznego (*Codex Iuris Canonici Auctoritate Ioannis Pauli pp. II promulgatus*) zatwierdzony przez Jana Pawła II. Normy kanoniczne związane z misyjną działalnością Kościoła zostały zebrane w drugim tytule księgi II. Po przypomnieniu misyjnego charakteru całego Kościoła (kan. 781), Kodeks ukazuje różne zakresy odpowiedzialności w realizacji polecenia misyjnego (kan. 782-785 i 792), a następnie mówi o pewnych normach regulujących działalność misyjną oraz jej specyficzne formy (kan. 786-791). Kan. 783 jest wyrazicielem myśli zawartej w Dekrecie *Ad gentes* (DM 40), który apeluje do zgromadzeń zakonnych, aby w sposób bardziej otwarty i aktywny poświęcały się pracy misyjnej. Dzięki ich bezpośredniej współpracy praca na rzecz dzieła misyjnego mogłaby uczynić ogromny postęp. Kan. 791 zarządza, co w poszczególnych diecezjach powinno się robić, aby umocnić współpracę misyjną (popierać powołania misyjne, wyznaczyć kapłana do popierania PDM, organizować doroczny dzień misyjny i przekazywać ofiary na rzecz misji za pośrednictwem Stolicy Apostolskiej).

3. Encyklika „*Redemptoris misio*” (7 XII 1990 r.)

Myśli zawarte w Dekrecie *Ad gentes*, w adhortacji *Ewangelii nuntiandi* oraz w wymienionych dokumentach zostały poszerzone przez papieża Jana Pawła II w Encyklice *Redemptoris misio*. Dokument ten ukazuje konkretne formy współpracy misyjnej. Na pierwszym miejscu wymienia współpracę duchową: modlitwa, ofiara i świadectwo życia chrześcijańskiego. Szczególną uwagę zwraca papież na chorych, którzy ofiarują Bogu swe cierpienia za misjonarzy (por. RMis 78). Na drugim miejscu encyklika wymienia troskę

o powołania misyjne, które „stanowią sedno współpracy” (por. RMis 79). Na trzecim miejscu podkreślona zostaje rola rodziny i młodzieży. Rodzina powinna stworzyć sprzyjające warunki do rodzenia się powołań misyjnych (por. RMis 80). Do młodzieży zaś apeluje papież, aby się nie lękali pójść za Chrystusem (por. RMis 80). Czwartym elementem współpracy misyjnej jest pomoc materialna (por. RMis 81). Jako piąty element papież wymienia nowe formy współpracy misyjnej, którymi są: turystyka, poszukiwanie pracy, emigracja (por. RMis 82). Współpraca misyjna powinna przejawiać się takżeżywieniem ducha misyjnego i formacji przez: czasopisma misyjne, pomoce audiowizualne i studium misjologiczne (por. RMis 83). Za całą współpracę w dziele misyjnym w Kościele odpowiedzialne są: Papieskie Dzieła Misyjne: Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary, Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci, Papieska Unia Misyjna i Papieskie Dzieło Piotra Apostoła (por. RMis 84).

4. Instrukcja Kongregacji Ewangelizowania Narodów o współpracy misyjnej – „*Cooperatio missionalis*” (1 X 1998 r.)²

Instrukcja Kongregacji Ewangelizowania Narodów o współpracy misyjnej – *Cooperatio missionalis* jest kolejnym dokumentem zatwierdzony przez papieża Jana Pawła II, a odnoszącym się wprost do misji. Instrukcja ta daje praktyczne wskazania współpracy misyjnej na różnych szczeblach Kościoła. Biorąc pod uwagę te najważniejsze, to na pierwszym miejscu należy wymienić Kongregację Ewangelizowania Narodów, która jest „centralnym organem w zakresie prowadzenia i koordynowania ewangelizacji oraz współpracy misyjnej” (CM 3). Następnie Kongregacja dla ożywienia misyjnej animacji i współpracy posługuje się Papieskimi Dziełami Misyjnymi (por. CM 4). Instrukcja ukazuje relacje PDM w danym kraju do Konferencji Episkopatu do Spraw Misji oraz ich zadania (por. CM 11). Wprowadza także nowości w strukturach krajowych, proponując, aby w danym kraju powstała Krajowa Rada Misyjna (por. CM 12). W skład takiej Rady powinni wchodzić: Przewodniczący Komisji Misyjnej (dyrektor Rady), Dyrektor krajowy PDM, Sekretarze krajowi poszczególnych papieskich dzieł oraz przedstawiciele dyrektorów diecezjalnych oraz instytucji misyjnych.

² *Cooperatio missionalis. Instrukcja Kongregacji Ewangelizacji Narodów o współpracy misyjnej*, Warszawa 1999.

5. Dokument II Polskiego Synodu Plenarnego – „Misyjny adwent Nowego Tysiąclecia” (25 I 2001 r.)³

II Polski Synod Plenarny zapoczątkował Jan Paweł II w dniu 8 VI 1991 r., podczas IV pielgrzymki do Polski. W inauguracyjnym słowie papież powiedział: "Wyrażam radość, iż w tym doniosłym momencie, jako Biskup rzymski, a zarazem jako wasz rodak mogę dać początek – wraz ze wszystkimi pasterzami Kościoła w Polsce – temu dziełu". Papież dokonał także zamknięcia obrad synodalnych. Miało to miejsce w tysiączną rocznicę kanonizacji świętego Wojciecha, w dniu 11 VI 1999 roku⁴. Prace II Polskiego Synodu Plenarnego przypadły na okres przygotowań do obchodów jubileuszowych roku dwutysięcznego. Jubileusz ten był wyzwaniem dla całego Kościoła, również w Polsce, do wzmocnienia w sobie odpowiedzialności za głoszenie Chrystusa.

Dokument synodalny dostrzega potrzebę większego zaangażowania misyjnego Kościoła w Polsce, zarówno w perspektywie bezpośredniej pracy *ad gentes*, jak i na polu współpracy misyjnej⁵. Dokument synodalny mówiąc o współodpowiedzialności za misje ukazuje ją jako prawo i obowiązek poszczególnych wiernych i całych wspólnot kościelnych. Jako wzór współodpowiedzialności za misje synod stawia św. Teresę od Dzieciątka Jezus (por. II PSP 23). Wśród form współpracy synod wymienia: formację misyjną, dalej udział chorych i niepełnosprawnych w zbawczym cierpieniu Chrystusa (por. II PSP 25-26). Wymienione nowe formy (migracja zarobkowa, turystyka, praca okresowa, imigranci, uciekinierzy) zostały zaczerpnięte w synodzie z poprzednich dokumentów: Dekretu *Ad gentes* oraz Encykliki *Redemptoris missio* (por. II PSP 27-32).

1 Patronka Wspólnoty misyjnej w Polsce

³ II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001.

⁴ Józef Kardynał Glemp, *Dekret promulgujący dokumenty II Polskiego Synodu Plenarnego*, w: II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001, s. 6-7.

⁵ K. Czermak, *Ożywiać misyjną troskę o przepowiadanie Ewangelii*, w: W. Lachowicz (red.), *W Trzecie Tysiąclecie. Komentarz pastoralny dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego*, Tarnów 2002, s. 87-106.

II. Struktury współpracy misyjnej w Polsce za pontyfikatu Jana Pawła II

1. W ramach działalności naukowej

Współpraca misyjna w Polsce widoczna jest poprzez działalność naukową. Od października 1969 r. rozpoczęła działalność pierwsza w historii naszego kraju i zarazem w całej Europie Wschodniej Specjalizacja Misjologii na ówczesnej ATK. Przez wiele lat był to także jedyny w Polsce ośrodek podejmujący w sposób naukowy zagadnienia dotyczące misji. Jej twórcą był o. dr hab. Feliks Zapłata SVD, następnie kontynuatorem tego dziedzictwa był o. prof. dr hab. Władysław Kowalak SVD. W roku akademickim 1999/2000 Misjologia nosi nazwę: Sekcja Misjologii, istniejąc jednocześnie w ramach Wydziału Teologicznego w nowych strukturach Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Od grudnia 2004 r. funkcję Kierownika sekcji pełni o. dr hab. Jarosław Różański OMI.

Dopiero pod koniec lat 90. ubiegłego stulecia zaczynają być obecne wykłady z misjologii na wydziałach teologicznych innych uniwersytetów. Na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w 1996 r. ks. dr hab. Jan Górski, prof. PAT i UŚ został pierwszym wykładowcą misjologii. Na Uniwersytecie Opolskim już od 1994 r. wykłady z misjologii prowadzi ks. dr hab. Józef Urban. Obecnie jest kierownikiem Katedry Dialogu Międzyreligijnego oraz prowadzi zajęcia na Papieskim Fakultecie Teologicznym we Wrocławiu. Na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu wykłady z misjologii prowadzą: ks. dr Włodzimierz Burzawa MSF w Kazimierzu Biskupim, a ks. dr Franciszek Jabłoński w Gnieźnie. W ostatnich latach widać także wzrost liczby seminariów, w których wykładana jest misjologia. Na uniwersytetach w ramach różnych dziedzin teologicznych powstało szereg prac naukowych o misjach⁶.

Ważnym elementem współpracy są także spotkania misjologów. Takie spotkania odbyły się w Częstochowie (1999), Sulejówku k. Warszawy (2001), Brennej k. Szczyrku (2002), Krakowie (2003), Gnieźnie (2004), w Czeladzi k. Sosnowca (2005) i w Czchowie k. Tarnowa (2006). Jednym z efektów tych

⁶ Por. F. Jabłoński, *Misjologowie polscy. Informator*. Studia i Materiały Misjologiczne Nr 3, Warszawa 2005.

spotkań jest konsolidacja misjologów oraz przygotowanie spraw formalnych związanych z powołaniem Stowarzyszenia Misjologów Polskich.

W dziedzinie naukowej w omawianych latach ukazało się szereg cennych pozycji, m.in. *Kościół misyjny. Podstawowe studium misjologii*, które zostało ofiarowane w procesji z darami Janowi Pawłowi II w czasie Mszy św. w 1997 r. w Gnieźnie w 1000 rocznicę śmierci św. Wojciecha⁷, *Posyłam Was. Misja Chrystusa Odkupiciela powierzona Chrystusowi*, autorstwa wieloletniego dyrektora krajowego PDM, ks. dr. prał. Antoniego Kmiecika⁸, *Misje odnawiają Kościół*, książka ks. dr. prał. Krzysztofa Czermaka⁹.

Ważnym wkładem w rozwój misjologii są książki ks. Jana Górskiego: *Propedeutyka misjologii*¹⁰, *Euntes docente... Zadania misyjne w sytuacjach przelomu wieku*¹¹, *Mały słownik misjologiczny*¹², *Odpowiedzi na 101 pytań o misje*¹³ oraz *Nowy paradygmat misji*¹⁴, ukazujący teologię misji w świetle posynodalnych adhortacji kontynentalnych Jana Pawła II. Obszernym opracowaniem, prezentującym wkład Kościoła w Polsce w misje w latach 1965-1995 (w dużej części za pontyfikatu Jana Pawła II), jest książka autorstwa ks. dr. Franciszka Jabłońskiego: *Recepcja idei misyjnej w Polsce*¹⁵ oraz także jego autorstwa pierwszy w Polsce Informator o misjologach¹⁶.

Ukazały się także trzy pozycje książkowe wprost odnoszące się do misyjnej posługi Jana Pawła II: *Udział Kościoła w Polsce w misji ad gentes podczas pontyfikatu Jana Pawła II*¹⁷, *Jan Paweł II. Modlitwy. Czas misji*¹⁸, oraz z okazji pierwszej rocznicy śmierci, *Jan Paweł II misjonarz świata*¹⁹.

W ostatnim czasie wydawanych jest także wiele doktoratów i habilitacji z dziedziny misyjnej. Na UKSW o. dr hab. Jarosław Różański OMI zainicjował w 2001 r. serię misjologiczną *Studia i Materiały Misjologiczne*. Do 2005

⁷ S. Karotempler, *Kościół misyjny. Podstawowe studium misjologii*, Warszawa 1997.

⁸ A. Kmiecik, *Posyłam Was. Misja Chrystusa Odkupiciela powierzona Chrystusowi*, Warszawa 1995.

⁹ K. Czermak, *Misje odnawiają Kościół*, Tarnów 1996.

¹⁰ J. Górski, *Propedeutyka misjologii*, Kraków 2000.

¹¹ J. Górski, *Euntes docente... Zadania misyjne w sytuacjach przelomu wieku*, Kraków 2001.

¹² J. Górski, *Mały słownik misjologiczny*, Katowice 2004.

¹³ J. Górski, *Odpowiedzi na 101 pytań o misje*, Kraków 2005.

¹⁴ J. Górski, *Nowy paradygmat misji*, Warszawa 2006.

¹⁵ F. Jabłoński, *Recepcja idei misyjnej w Polsce*, Kraków 2003.

¹⁶ F. Jabłoński, *Misjologzy polscy. Informator*, Warszawa 2005.

¹⁷ J. Mil, J. Piotrowski (red.), *Udział Kościoła w Polsce w misji ad gentes podczas pontyfikatu Jana Pawła*, Warszawa 2004.

¹⁸ Jan Paweł II, *Modlitwy. Czas misji*, M. Dziubiński (tłum.), Poznań 2005.

¹⁹ J. Górski, *Jan Paweł II misjonarz świata*, Katowice 2006.

roku ukazało się 7 numerów²⁰. Natomiast na UAM wznowiono przedwojenną serię misjologiczną *Annales Missiologici Posnanienses*, pod redakcją ks. dr. Ambrożego Andrzejaka, ks. mgr. Feliksa Lenorta, ks. dr. Wojciecha Kluja OMI. Tom XI ukazał się w 2001 r., jako kontynuacja pozostałych tomów. W 2006 ukazał się Tom XV.

Dokumenty Kościoła, podejmujące misyjną problematykę, wydawane przez papieża Jana Pawła II, stawały się inspiracją do organizowania różnego rodzaju sympozjów, sesji naukowych czy konferencji w różnych ośrodkach naukowych m.in.: UKSW, PAT, UŚ, UO, UAM. Szczególnie ważnymi dokumentami oprócz Encykliki *Redemptoris missio* były posynodalne kontynentalne adhortacje apostolskie: *Ecclesia in Africa*²¹ (1995), *Ecclesia in America*²² (1999), *Ecclesia in Asia*²³ (1999), *Ecclesia in Oceania*²⁴ (2001), *Ecclesia in Europa*²⁵ (2003).

2. Współpraca w ramach Papieskich Dzieł Misyjnych i Komisji Misyjnej Episkopatu Polski

Ważnym ogniwem i znakiem współpracy misyjnej w Polsce są Papieskie Dzieła Misyjne. Ich systematyczna działalność w ciągu roku, jak i organizowane kongresy i spotkania formacyjne, gromadzą różne środowiska misyjne z całej Polski: spotkania dyrektorów diecezjalnych i promotorów zakonnych (2 razy w roku) oraz rekolekcje misyjne (od 1966 r.); Kleryckie Sympozja Misyjne (od 1966 r.); Modlitwa Kleryckich Kół Misyjnych (Czowanie na Jasnej Górze od 1990 roku); Spotkania kleryków w rejonach.

²⁰ Nr 1: J. Różański, *Misje a promocja ludzka według dokumentów soborowych i posoborowych oraz praktyki misyjnej Kościoła*, Warszawa 2001, Nr 2: J. Różański, P. Suppe (red.), *Ewangelizacja między tradycją a współczesnością afrykańską*, Warszawa 2004, Nr 3: F. Jabłoński, *Misjologzy polscy. Informator*, Warszawa 2005, Nr 4: I. Ropiak, *Kult Najświętszej Maryi Panny Królowej Pokaju w Yamoussoukro na Wybrzeżu Kości Słoniowej*, Warszawa 2005, A. Halemba, *Religious and ethical values in the proverbs of the Mambwe (Zambia) – part. I*, Warszawa 2005, Nr 6: A. Halemba, *Religious and ethical values in the proverbs of the Mambwe (Zambia) – part. II (Proverbs)*, Warszawa 2005, Nr 7: T. Atlas, *Ruch charyzmatyczny w Republice Konga i jego wpływ na kształtowanie życia osobistego i społecznego*, Warszawa 2005.

²¹ Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Ecclesia in Africa*, „L'Osservatore Romano”, 10(1995), wyd. polskie, s. 4-40.

²² Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Ecclesia in America*, w: J. Różański (red.), *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła*, Warszawa 2003, s. 243-338.

²³ Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Ecclesia in Asia*, w: J. Różański (red.), *Ecclesia in Asia. Wybrane problemy Kościoła*, Warszawa 2004, s. 8-96.

²⁴ Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Ecclesia in Oceania*, w: J. Różański (red.), *Ecclesia in Oceania. Wybrane problemy Kościoła*, Warszawa 2006, 14-91.

²⁵ Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Ecclesia in Europa*, Kraków 2003.

W czasie tych spotkań formacyjno-modlitewnych za czasów pontyfikatu Jana Pawła II omawiane były zawsze dokumenty papieskie, dotyczące misji oraz związane z nimi tematy Roku duszpasterskiego np. Rok różańca, Rok Eucharystii, Rok rodzin itd.

Dla podkreślenia wartości ofiarowanego cierpienia za misje organizowany jest Misyjny Dzień Chorych w uroczystość Zesłania Ducha Świętego, a także od 1993 r. dzień 11 lutego we Wspomnienie Matki Bożej z Lourdes, poświęcony jest także m.in. ofierze cierpienia za dzieło misyjne. Dzień ten wprowadził w Kościele Jan Paweł II. Spotkania z chorymi, szczególnie pod koniec życia papieża miały swoją specyficzną wymowność. Dla wielu chorych, także misjonarzy, postawa cierpiącego papieża stawała się otuchą w znoszeniu cierpienia i misyjnych trudów.

Kolejnym ogniwem współpracy są Ogólnopolskie Szkoły Animatorów Misyjnych dla świeckich, które w latach 70. i 80. oraz 90. odbywały się w różnych częściach Polski, a w ostatnich latach organizowane są systematycznie, każdego roku na początku lipca w Centrum Formacji Misyjnej w Warszawie (jest to szkoła dwustopniowa).

Bardzo wyraźnie widać za pontyfikatu Jana Pawła II rozwój ogólnopolskich kongresów: dla dorosłych (Poznań 1938, Częstochowa 1992 (poświęcony encyklice *Redemptoris missio*), 1995 i 1999); dla młodzieży (Niepokalanów 1997, Wrocław 1999, Chorzów i Świętochłowice 2001, Toruń 2004); dla dzieci (Częstochowa 1995, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006 oraz Tczew 2006) oraz z okazji 85-lecia Papieskiej Unii Misyjnej w Polsce (Częstochowa 2005).

Dużym wydarzeniem dla animacji misyjnej wśród dzieci był List Jana Pawła II skierowany do dzieci w roku Rodziny (1994)²⁶ oraz przesłanie z okazji 160 rocznicy istnienia Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci (2003)²⁷. W ramach animacji misyjnej wśród dzieci zaznaczył się największy rozwój.

Bardzo popularne stały się za czasów pontyfikatu Jana Pawła II specjalne jego błogosławieństwa, które otrzymywały osoby i instytucje zaangażo-

wane w pomoc misjom. Niejednokrotnie stawały się jeszcze większą mobilizacją w służbie misji.

Realizacją współpracy misyjnej są ofiary materialne, które przekazywane są na dzieło misyjne. Przez PDM w Warszawie do Rzymu, do dyspozycji papieża przekazywane są ofiary z niedzieli misyjnej oraz z ofiar członków poszczególnych dzieł misyjnych. Każdego roku przekazywanych jest około 5 mln złotych.

Oprócz PDM koordynacją i animacją misyjną w Polsce zajmuje się Komisja Misyjna Episkopatu Polski. Komisja składa się z członków, którymi są biskupi oraz z kolegium konsultorów. W jej skład wchodzi osoby odpowiedzialne za struktury ogólnopolskie oraz przedstawiciele: misjologów, zakonnych promotorów misji oraz dyrektorów diecezjalnych PDM. Komisja w Polsce działa od 1967 r. Komisji Misyjnej, której obecnie przewodniczącym jest bp Wiktor Skworc (Tarnów) podlegają: Sekretarz Komisji, Delegat ds. misjonarzy, Centrum Formacji Misyjnej, MIVA-Polska, Dzieło pomocy *Ad gentes* oraz Instytut Misyjny Laikatu.

Komisja Misyjna wraz z Ministerstwem Oświaty zainicjowała ogólnopolską akcję „Mój szkolny kolega z Afryki”. Był to bardzo trafny pomysł, który swoim zasięgiem objął wszystkie szkoły podstawowe i gimnazja w Polsce oraz włączył do tej akcji w szkołach wielu uczniów oraz wielu nauczycieli i to z różnych przedmiotów. Akcja umisyjniania szkół objęła także szkoły ponadgimnazjalne w ramach misyjnej olimpiady.

Z inicjatywy Komisji Misyjnej Episkopatu Polski zostały skierowane trzy listy do wiernych całej Polski podpisane przez biskupów: List Episkopatu Polski na Niedzielę Misyjną 19 X 1997 r. – „Misje sprawą naszej wiary”, List Pastorski na uroczystość Objawienia Pańskiego 1999 r. – „Misje odnawiają Kościół”. List na II Niedzielę Wielkiego Postu 2006 r. – „Wezwanie do odpowiedzialności za misyjne dzieło Kościoła”.

Pomoc materialna bezpośrednio do polskich misjonarzy dociera od Komisji Misyjnej, która w 2005 r. przekazała misjonarzom w formie gotówki, pomocy w projektach, w zakupie samochodów oraz w przygotowaniu do wyjazdu na misje, ponad 3 mln. złotych. Ofiary te pochodzą ze zbiórek organizowanych w ciągu roku. Do nich należy zbiórka do puszek w II Niedzielę

²⁶ Jan Paweł II, *List do dzieci w Roku rodziny*, Poznań 1994.

²⁷ Jan Paweł II, *Przesłanie z okazji 160. rocznicy Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci*, „L'Osservatore Romano” 3(2003), wyd. polskie, s. 11-12.

Wielkiego Postu. Pierwsza taka zbiórka została zorganizowana (1998 roku i w 1999 roku) na prośbę nowego wówczas biskupa z Kamerunu, kapłana diecezjalnego, pochodzącego z Archidiecezji Przemyskiej, ks. Jana Ozgi. Zbiórka w IV Niedzielę Wielkiego Postu (14 III 1999 r.) przyniosła nadspodziewane owoce i po raz pierwszy w okresie powojennym pokazała, iż stać Kościoł w Polsce na znaczną pomoc materialną biednym krajom afrykańskim. Po tej zbiórce Komisja Misyjna zwróciła się z prośbą do Episkopatu Polski, aby była ona przeprowadzana każdego roku w II Niedzielę Wielkiego Postu. Dzisiaj zbiórka ta funkcjonuje to jako *Dzieło Pomocy „Agentes”* zatwierdzone na 333. zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski w 22-24 IX 2005 r. W lipcu oraz w ciągu roku ofiary zbierane są na MIVA-Polska (dzień św. Krzysztofa). W uroczystość Objawienia Pańskiego zbierane są ofiary na funkcjonowanie CFM. W kilku diecezjach funkcjonują specjalne fundusze diecezjalne, m.in: Tarnów, Gniezno, Rzeszów, Opole, Drohiczyn, Poznań, Katowice. Ponadto wiele parafii w Polsce gości misjonarzy diecezjalnych, zakonnych oraz świeckich wspierając ich działalność misyjną poprzez różnego rodzaju zbiórki pieniężne.

W II Niedzielę Adwentu organizowana jest ogólnopolska zbiórka na pomoc Katolikom na Wschodzie obejmująca przede wszystkim kraje byłego Związku Radzieckiego.

Wyrazem współpracy misyjnej jest misyjna prasa oraz misyjne środki audiowizualne. Za czasów pontyfikatu Jana Pawła II w Polsce nastąpiło ich odrodzenie. W prasie misyjnej drukowano relacje z papieskich podróży misyjnych, Papieskie Intencje Misyjne oraz Orędzia na Światowy Dzień Misyjny. W tym czasie powstały także diecezjalne biuletyny: Tarnów, Kraków, Gniezno, Rzeszów, Przemyśl i Olsztyn. Co raz więcej w animacji misyjnej pojawia się filmów misyjnych na płytach DVD oraz tworzone są pokazy multimedialne z pracy misjonarzy.

Za czasów Jana Pawła II widzimy duży postęp w rozwoju idei misyjnej w Internecie. Sam papież wysłał w świat jedną z posynodalnych adhortacji właśnie przez Internet. Wiele instytucji misyjnych, zakonów, diecezji oraz indywidualnych misjonarzy założyło misyjną stronę internetową. We wkładce

młodzieżowej do czasopisma *Misje Dzisiaj* od kilku lat prezentowane są polskie i światowe misyjne strony internetowe.

Ważną rolę w koordynacji inicjatyw misyjnych wśród zakonów i zgromadzeń odgrywają Konsulty Zakonne, a szczególnie działające wśród nich Komisje ds. misji. Na szczeblu ogólnopolskim są dwie takie komisje: dla zakonów męskich i dla zakonów żeńskich. Przełomowym wydarzeniem we współpracy misyjnej między zakonem był Pierwszy Ogólnopolski Kongres Misyjny Zakonów i Zgromadzeń Męskich i Żeńskich, który odbył się w Gdańsku w 2002 r. Jego głównym inicjatorem był o. Eugeniusz Śliwka SVD, wielki promotor dzieła misyjnego w Polsce. Relacje z tego kongresu wydał on w dwutomowej książce pt.: *Wyplłyn na głębię*²⁸.

Wyrazem jedności w pracy misyjnej jest także ceremonia wręczenia krzyża misyjnego polskim misjonarzom i misjonarkom w Gnieźnie, przy Grobie św. Wojciecha. Tradycja ta zapoczątkowana przez papieża Jana Pawła II w Gnieźnie w 1979 r. kontynuowana była w czasie kilku kolejnych papieskich pielgrzymek. Od 1998 r. krzyże misyjne wręcza w imieniu papieża Nuncjusz Apostolski. Reasumując wszystkie lata, w których wręczano krzyże misyjne w Gnieźnie (1979, 1992, 1997, 1998-2005), otrzymało je łącznie 514 osób. W latach 1998-2005 przedstawiało się to następująco: 1998 (40), 1999 (30), 2000 (57), 2001 (50), 2002 (50), 2003 (72), 2004 (58), 2005 (46) – łącznie były to 403 osoby. W tym 350 to misjonarze, a 53 to osoby posłane do pomocy duszpasterskiej w innych diecezjach na świecie. Wśród tych 350 misjonarzy można wymienić kilka rodzajów powołania misjonarskiego: kapłani diecezjalni - 117, kapłani zakonni - 53, diakoni - 39, klerycy - 7, bracia zakonni - 11 (zakonnicy łącznie - 110), siostry zakonne - 98 oraz osoby świeckie - 25.

Przy tej okazji należy także podkreślić znaczny wzrost liczby misjonarzy w czasie pontyfikatu Jana Pawła II. W 1978 r. na misjach z Polski pracowało 841 misjonarzy. Już po 10 latach (1988) ta liczba się podwoiła i wynosiła już 1594 misjonarzy. Natomiast w 2005 r. polskich misjonarzy było ponad 2 tys.

²⁸ E. Śliwka (red.), „Wyplłyn na głębię”. Materiały Pierwszego Ogólnopolskiego Kongresu Misyjnego Zakonów i Zgromadzeń Męskich i Żeńskich, t. 1-2, Gdańsk 2002.

Cooperatio missionalis widoczne jest także na szczeblu diecezjalnym, gdzie organizowane są kongresy misyjne, sympozja i różnego rodzaju spotkania. W poszczególnych diecezjach widać wyraźny rozwój idei misyjnej. Da się także zauważyć większe zaangażowanie nowych, często młodych kapłanów – dyrektorów diecezjalnych PDM.

Zakończenie

Współpraca misyjna w Polsce za pontyfikatu Sługi Bożego Jana Pawła II, jak to zostało pokazane, w sposób widoczny się ożywiła. Owoce pontyfikatu stają się coraz bardziej spektakularne, gdy popatrzymy na animację misyjną w Polsce z perspektywy minionego pontyfikatu. To wielkie dziedzictwo staje przed nami wszystkim jako zadanie na przyszłość. Pierwszym kontynuatorem tego dzieła jest obecny papież Benedykt XVI, który już wielokrotnie zachęcał także Kościół w Polsce do współpracy misyjnej i jeszcze większego udziału w dziele misyjnym Kościoła powszechnego.

Jedną z ważnych inicjatyw w dziele współpracy misyjnej w Polsce jest powstanie w 2006 r. Krajowej Rady Misyjnej. Jej powołanie jest realizacją jednym z postulatów *Instrukcji Ewangelizowania Narodów o współpracy misyjnej* (por. CM 12) oraz II Polskiego Synodu Plenarnego²⁹. Kolejnym ważnym krokiem powinno być utworzenie takich rad na szczeblu diecezjalnym w każdej diecezji w Polsce.

W perspektywie 50. rocznicy ukazania się Encykliki Piusa XII *Fidei datum* (21 IV 1957 r.) stoi kolejne wezwanie dla Kościoła, aby jeszcze więcej kapłanów diecezjalnych ofiarowało część swojego życia kapłańskiego dla misji.

Z kolei na szczeblu parafialnym w ramach duszpasterstwa współpraca misyjna powinna polegać na większym przenikaniu ducha misyjnego duszpasterstwa zwyczajnego, jakim jest posługa Słowa, posługa uświęcania i posługa pasterska.

²⁹ Konferencja Episkopatu Polski zgromadzona na 332. zebraniu plenarnym w dniu 18 VI 2006 r. powołała Krajową Radę Misyjną, por. J. Piotrowski, *Krajowa Rada Misyjna w służbie misyjnej współpracy Kościoła w Polsce*, „Światło Narodów” 1(2006), s. 45-55.

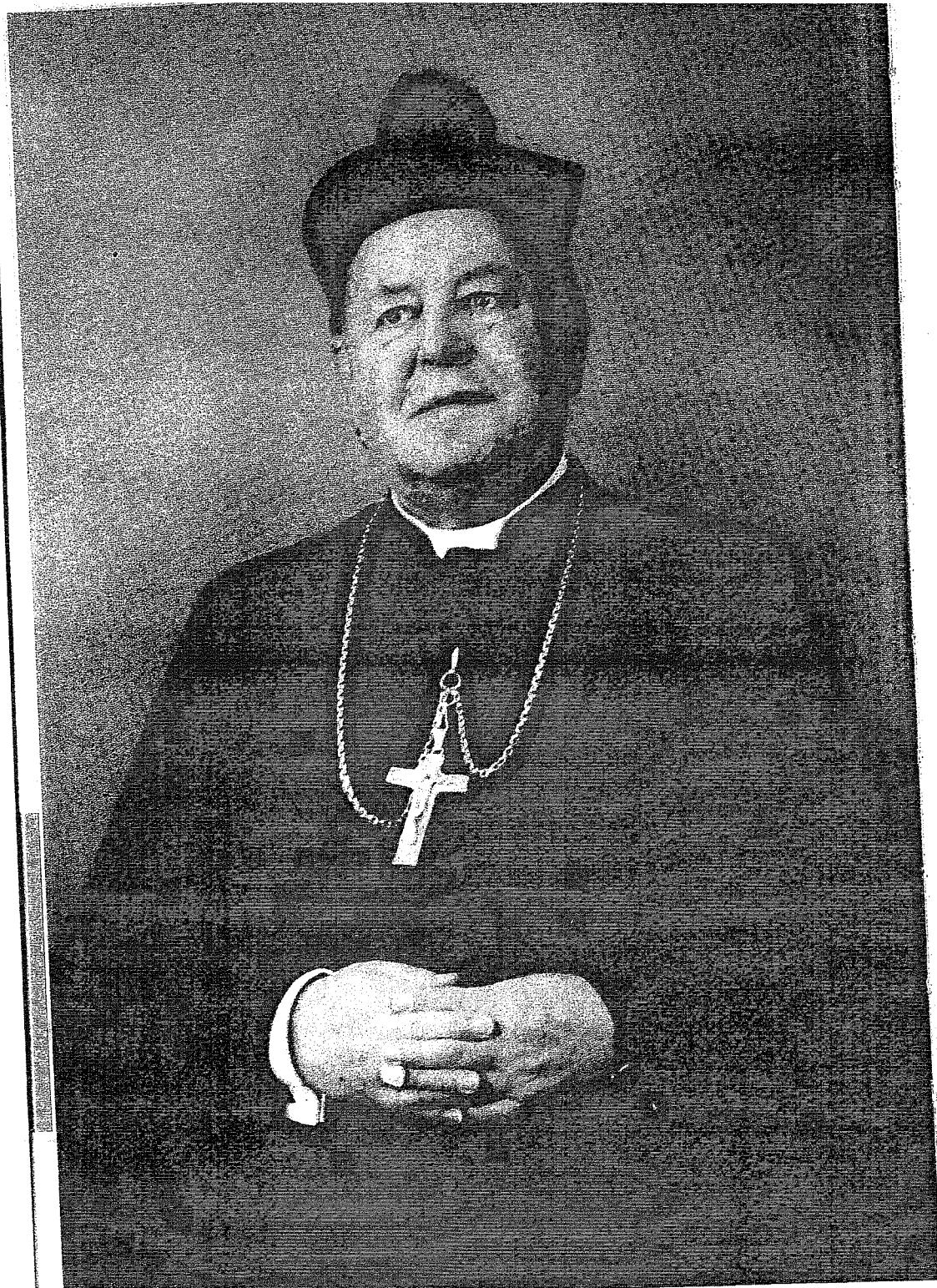
Bycie z Jezusem (Mk 3,14) jako jeden z istotnych warunków formacji do kapłaństwa¹

Wyższe seminarium – lub odpowiadający mu dom zakonny – jest niezbędnie potrzebne dla formacji kandydatów do kapłaństwa. Autorytatywnie stwierdził to Sobór Watykański II, a przypomniał Synod: „Nie ulega wątpliwości, że instytucję wyższego seminarium, jako doskonałe miejsce formacji, należy uznać za normalne środowisko – także w sensie materialnym – życia wspólnotowego i hierarchicznego, więcej – za prawdziwy dom formacyjny dla kandydatów do kapłaństwa, kierowany przez osoby rzeczywiście oddane tej służbie. Instytucja ta wydała w przeszłości i nadal wydaje obfite owoce na całym świecie”.

Seminarium to określony czas i miejsce, ale to przede wszystkim wspólnota wychowawcza w drodze. Zakłada ją biskup, aby tym, których Pan powołuje do apostołskiej służby, umożliwić przeżycie doświadczenia formacji, jaką Chrystus dał Dwunastu [PDV 60].

Przytoczony fragment adhortacji apostołskiej Jana Pawła II „Pastores dabo vobis” zwraca uwagę na to, jak ważna i jak wieloaspektowa jest rola seminarium jako wspólnoty wychowawczej. Posługa formatorów i wykla-

¹ Niniejszy artykuł jest przeredagowanym wykładem, który był wygłoszony podczas spotkania wykładowców i formatorów seminariów duchownych z regionu północno-wschodniej Polski w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Siedleckiej, Nowe Opole, 14 grudnia 2006 r.

EVANGELIZARE PAUPERIBUS

KSIĘGA PAMIĄTKOWA
DEDYKOWANA
KSIĘDZU BISKUPOWI
BOGDANOWI WOJTUSIOWI
W 70. ROCZNICĘ URODZIN

REDAKTORZY
KS. MACIEJ OLCZYK
KS. PAWEŁ PODESZWA

GNIEZNO 2007